

ЖОХ І. П.

Львівського національного університету імені Івана Франка

ЕМОТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ У СТАТТЯХ НА РІЗДВЯНУ ТЕМАТИКУ ГАЗЕТ “EL PAÍS” І “EL MUNDO”

Анотація: у даній статті дано характеристику емотивності, виділено емотивні фразеологічні одиниці у статтях на різдвяну тематику газет “El país” і “El mundo” і подана їх характеристика.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, емоція, емотивність, мас-медійний дискурс.

Аннотация: в данной статье дана характеристика эмотивности, выделены эмотивные фразеологические единицы в статьях на рождественскую тематику газет "El país" и "El mundo" и представлена их характеристика.

Ключевые слова: фразеологическая единица, эмоция, эмотивность, масс-медийный дискурс.

Abstract: In this paper is given the characteristics of emotivity, highlighted emotional phraseological units in an article on the Christmas theme in newspapers "El país" and "El mundo" and given their characteristics.

Keywords: phraseological units, emotion, emotivity, massmedia discourse.

На даному етапі розвитку мовознавчих наук все частіше увагу привертають способи вербалізації емоційного стану. Йдеться мова про опис емоцій, їх способів вираження. Ця тема є актуальною для багатьох дисциплін. Спершу категорію емоцій досліджує психологія, але оскільки їх вираження є у мові, способи вербалізації досліджує лінгвістика. На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тобто емоції є психологічною категорією, а емотивність – мовною.

Існує вузьке і широке розуміння емотивності. У широкому розумінні ця категорія охоплює всі мовні засоби відображення емоцій [1].

Виникає проблема емотивного значення при розгляді емотивності на лексичному матеріалі. Ось чому важливо надати дефініцію емотивності.

Емотивне значення – це значення (семема), єдина структура якого містить сему емотивності тієї чи іншої категорії, тобто це значення, в якому виражено або визначено емотивний зміст. В. І. Шаховський ввів наукове поняття емосеми, сутність якого розкривається як окремий вид сем, що співвідносяться з емоціями того, хто говорить. Ці семи виражаються у семантиці слова як сукупність семантичної ознаки “емоція” і семних конкретизаторів: “любов”, “зневага”, “приниження” тощо.

Сема емотивності може відображати емоційний процес стосовно будь-якої особи: тієї, що говорить, слухає або якоїсь третьої особи. Емоції і почуття є позалінгвістичними явищами, а емотивні значення є

відображенням емоцій в мові, тобто компонентами лексичної семантики. Емотивні значення містять інформацію про емоції людини, вони виникають на різних мовленнєвих і мовних рівнях у вигляді спеціалізованих семантичних компонентів, притаманних цим рівням [2].

Навколишній світ проходить через призму сприйняття і рефлектує у словах. Об'єктом дослідження взято фразеологічні одиниці, оскільки саме фразеологія є найбільш емотивно забарвленою. У мові превалюють емотивні фразеологічні одиниці над нейтральними. І саме фразеологія сприяє вивченню національної лексики в усіх її функціонально-стильових і експресивно-стильових різновидах, з урахуванням мовно-культурного і психолінгвістичного аспектів.

Емоційно-почуттєва сфера виступає в єдності з діяльністю людини і навколишньою дійсністю, а відтак знаходить своє відображення в мові. Для даного дослідження ми проаналізуємо емотивні фразеологічні одиниці у статтях різдвяної тематики, а також надамо коротку характеристику мовних засобів вираження емотивності. Всі фразеологічні одиниці взяті з сучасної преси.

Мас-медіа є відкритою динамічною системою, яка найшвидше реагує як на зміни настроїв суспільства, так і окремих індивідів, саме тому можемо прослідкувати загальні тенденції. Фразеологія постійно розвивається. Для даного дослідження взято статті з двох найпоширеніших іспанських газет “El país” і “El mundo”.

Проаналізувавши емотивну лексику 30 статей бачимо, що вживається як емотивна лексика з негативним відтінком, так і з позитивним, хоча за основу було взято різдвяну тематику. Це показує, що різдвяна пора асоціюється не тільки з приємними почуттями, а й з турботами.

Для визначення емотивних фразеологічних одиниць для початку назвемо критерії відбору фразеологічних одиниць за фактом наявності певної емоції. За основу ми взяли класифікацію емоцій К. Ізарда [3]. Він виділяє фундаментальні емоції: інтерес, радість, здивування, гнів, відраза, презирство, страх, сором, сум і провина. Емоції характеризуються як відносно короткочасні душевні переживання, які надають ситуативне ставлення людини до навколишнього світу і самого себе. Саме в емоціях відображені переживання, що виражають ступінь задоволення чи незадоволення потреб людини. На основі емоцій можна судити про те, що на даний момент найбільше хвилює людину, що для неї є найважливішим.

У мовленні для передачі емоцій часто використовують фразеологічні одиниці. Вони позначають не нові предмети чи явища, а служать для

образно-емоційної оцінки вже існуючих. Важливою особливістю оцінки є те, що в ній завжди наявний суб'єктивний фактор, який взаємодіє з об'єктивним.

Суб'єкт, оцінюючи предмети чи події, спирається, по-перше, на своє ставлення до об'єкта оцінки, а по-друге, на стереотипні уявлення про об'єкт та шкалу оцінок. Якщо в лексиці можна спостерігати не тільки емоційну, а й раціональну оцінку, то у фразеології оцінка завжди емоційна [4].

А згідно з теорією В. В. Виноградова, кожне слово предметно-логічного значення оточене особливою експресивною атмосферою, хиткою залежно від контексту [5].

У проаналізованих різдвяних статтях не зустрічається весь спектр емоцій, ми виділили 4 складних емоції, в межах яких реалізується емотивність фразеологічних одиниць, а саме: *інтерес, радість, страх і гнів*.

Також варто зазначити, що тематикою більшості статей є підбір подарунків, поради щодо найкращого подарунку рідним чи близьким людям, підготовка дому до свят, розіграш різдвяної лотереї і її переможці, а також способи уникнення стресу, адже свято – це не тільки радість, а й хвилювання. Окремо згадаємо про різдвяну лотерею, у якій виграшні номери співає хор дітей, що вже викликає певні емоції. Також, це є традицією і багато людей хочуть перевірити чи їм усміхнеться удача.

Спершу подаємо дефініції згаданих емоцій, щоб краще зрозуміти способи їх вербалізації. Спершу розглянемо таку емоцію як інтерес. *Інтерес* – це емоційно забарвлене позитивне ставлення до навколишнього, спрямованість людини на певний об'єкт чи діяльність. Ця емоція є мотиваційним компонентом особистості і, таким чином сприяє пізнавальній діяльності [3].

Різдво є порою нових зацікавлень і для багатьох початком нового періоду у житті. Іспанія в своїй більшості є католицькою країною, тому Різдво святкують до Нового Року. Таким чином для людей є додатковий час поставити завдання на наступний рік, спланувати свої справи. У мас-медіа відстежуємо тенденцію прагнення до нового, панує певна атмосфера свята.

А у статтях вжито наступні фразеологічні одиниці: *pone un cebo en un anzuelo* (заманювати, приваблювати). Така фразеологічна одиниця часто зустрічається, оскільки різдвяна пора стала для багатьох людей синонімом витрат. Зустрічається інформація про тенденцію до покупок, підбір

подарунків рідним та друзям. Обігрується одна і та ж тема, що показує її важливість для суспільства. Наприклад: *todo gira alrededor de tres palabras: familia, amor, amistad* (все крутиться навкруги ...).

Також інтерес видно у *entran en juego* (входити в азарт) та *merece la pena* (гідний уваги). Бачимо, що для більш емоційної передачі використовується не просто нейтральний вираз починати щось, а саме входити в азарт чи заслужувати уваги. Мас-медіа показує, що люди прагнуть чогось нового, експресивного, що б виходило за рамки буденності.

Ще одною емоцією, яка відстежується у різдвяних статтях є радість. *Радість* – це переживання великого душевного задоволення [3]. І найбагатшим джерелом радості є взаємини з іншими людьми (рідними, близькими), успіхи у якійсь справі чи якомусь починанні, чи просто те, що можна подарувати іншій людині свято.

Часто емотивні фразеологічні одиниці пов'язані з національними традиціями. Як вже згадувалось раніше, зустрічаються статті з тематикою різдвяної лотереї. У мові навіть існує фразеологічна одиниця, що означає виграш головного призу: *si te tocara El Gordo* (отримати джек-пот, букв. якщо б тобі випав товстяк). Таким чином ми бачимо, що сам процес розіграшу приносить приємні відчуття. Радіють просто від участі і передчуття виграшу. Кожна лексема окремо не передає загального сенсу, проте разом позначає радість від удачі.

У фразеологічних одиницях *sorprendido en el tajo, no da un tajo* (весело байдикувати) видно радість від відпочинку. У пору свят можна розслабитись, забути про клопоти і просто радіти. Різдво – це той період у році, коли можна не думати про роботу, а насолоджуватись від проведення часу з сім'єю. Можна відвідати родичів чи друзів, чи просто відпочити у затишній атмосфері вдома.

Також, часто у Різдво люди очікують дива, хочуть отримати бажане, те, що давно хотіли. *Ni la huelga ni la lluvia me dejan a mí sin el talo con chorizo* (добиватись свого, букв. паляниця з ковбасою). Тут показана радість від досягнення цілі. Час Різдва для іспанців припадає на кінець року – а це саме період підбиття підсумків, оцінки минулого року і успішних справ та перемог у ньому. Також можна зробити висновки на наступний рік, проаналізувати отриманий досвід і зробити наступний рік ще кращим і успішнішим.

Також, частою є фразеологічна одиниця *los días marcados en rojo* (святкові дні, букв. дні, позначені червоним). Бачимо, що досить

нейтральна лексема свята має свій відповідник у емотивній фразеологічній одиниці. Це більш яскраво показує настрій. Цікавим є також те, що саме червоний колір асоціюється зі святом, піднесеними почуттями.

Як вже згадувалось раніше, частою темою для статей є тема подарунків. У цьому контексті зустрічаємо: *van más a tiro hecho* (попасти в ціль). Різдво є одним з найважливіших свят у році, тому дуже важливо зробити гарний вибір подарунку для дорогої людини. Адже, хочеться підібрати щось особливе, саме таке, що припаде до душі. Як бачимо, коли подарунок вибрано вдало вживається *van más a tiro hecho*.

Також зустрічається *los regalos tienen dos caras* (два обличчя). Це можна інтерпретувати наступним чином: те, що для однієї людини є дуже бажаним і приємним, для іншої може бути предметом розчарування. І хоча сама по собі фразеологічна одиниця *dos caras* не відзначається великою емотивністю, у даному контексті вона показує радість як від уваги, так і від самого подарунку.

Саме бажаний подарунок відображено у фразеологічній одиниці *el incienso y la mirra* (бажаний подарунок, букв. ладан і миро), яка має глибокий релігійний зміст, який перейшов у повсякденний вжиток. Тут варто згадати історію, коли Ісусу три царі принесли дари, серед яких були ладан і миро. Ладан ще є особливим символом царської приналежності, певним предметом розкоші, а у сучасній мові означає не буквально ладан і миро, а довгоочікуваний презент, удачу.

У es una ganga (вигідна покупка, знахідка) також бачимо радість від вдалих покупок. Іноді, пошук і вибір подарунку займає багато часу, тому і є радість від його знахідки.

Отже, у різдвяних статтях частими емотивними фразеологічними одиницями, що показують радість є ті, що пов'язані з радістю повсякденного життя, покупкою подарунків рідним і близьким, виграш в національній лотереї, а, отже, все це показує національні і соціальні реалії.

Також, для передачі емоцій автори використовують прийом повторення лексеми ... *a la nostalgia, tristeza o estrés se añade este año preocupación por el futuro – y el de fuera: alegría, alegría, alegría ...* (радість, радість, радість ...). Сама лексема “радість” слугує для передачі цієї ж емоції і для більшої інтенсифікації цього почуття.

Отже, ми дали характеристику позитивним фразеологічним одиницям на позначення емоцій інтересу та радості, але у статтях також зустрічаємо фразеологічні одиниці і з негативним забарвленням.

Серед них ми виділили емотивні фразеологічні одиниці на

позначення емоцій страху та гніву. Різдвяно-новорічна пора є не лише часом задоволення і пізнання чогось нового, радістю від зустрічі з дорогими серцю людьми, вдалим покупками чи виграшами, а й стресом, невіданням перед новим, страхом, що близькі чи рідні не сприймуть позитивно вчинки особи, а це іноді може навіть перейти у гнів. Таким чином одні і ті ж події мають різне сприйняття в залежності від суб'єкта.

Серед фундаментальних емоцій, що мають вираження у лексиці вживаній у статтях ми виділили страх. *Страх* – емоція, яка виникає на потенційну небезпеку. Страх позбавляє людину здатності свідомо керувати своїми вчинками, діяти за певним шаблоном. Іноді він може сприяти збільшенню активності і переходу до гніву.

Серед фразеологічних одиниць виділяємо наступні: *dejarse a uno mismo al margen* (бути у безвиході, букв. залишити самого на краю). Бачимо, що люди бояться бути самими у період свят, це створює стрес, нагнітає почуття.

У фразеологічній одиниці *¿qué pez puede amar al pescador?* (боятись потенційної загрози, букв. яка риба може любити рибалку?) бачимо, що люди не хочуть опинитись у ситуації пастки. Видно відображення скрутного становища, певного роду небезпеки. Свята пов'язують не лише з приємними емоціями, але й з деякими побоюваннями.

Зустрічаються й інші емотивні фразеологічні одинці, що виражають емоцію страху, наприклад: *Hay muchas teorías sobre el origen de los regalos, que muy probablemente no son hijos de la amistad, sino del miedo* (вираження страху, букв. не діти дружби, а страху).

Також є такі, що вказують на цю емоцію опосередковано, як на непрямую загрозу *serpiente que se traga su propia cola* (прихована небезпека). Іноді, щось нове викликає не тільки емоцію інтересу, а й страху. Часто бояться саме невідомого.

Є також фразеологічні одиниці, які показують на уникнення цієї емоції: *poner un parche en algo* (перестраховуватись), тобто є бажання якимось чином уникнути неприємностей, але разом з тим і острах їх неминучості.

У *con un hilo de voz* (крадькома, з острахом, букв. з ниткою в голосі) видно легкий острах, невпевненість.

Ще одною фундаментальною емоцією вираженою у фразеологічних одиницях на статті різдвяної тематики є гнів. Він є певним наступником страху і обурення. *Гнів* – переживання сильного обурення. Він часто є неконтрольованим і короткотривалим. Людині важко його опанувати. Цю

емоцію прослідковуємо у вираженні клопотів пов'язаних зі святом Різдва: *Naу, incluso, a quien le gustaría que erradicasen la fiesta de la faz de la tierra* (букв. викоринити з лиця землі). Таким чином бачимо, що Різдво, і все, що з ним пов'язане, викликає настільки сильні переживання, що навіть є такі люди, що хочуть, щоб воно зникло. Таким радикальним способом хочуть позбутись клопотів і хвилювань.

Ще однією емотивною фразеологічною одиницею є *dan algo por puro compromiso* (ну й нехай). Те, що людина поступається є ознакою гніву у даному контексті, певним виплиском емоцій. І хоча звучить слово компроміс, але воно не означає згоду, а гнів.

Як видно з даного аналізу у мас-медійному дискурсі вживаються як позитивно, так і негативно забарвлені емотивні фразеологічні одиниці, відстежені тенденції різдвяної тематики та подана характеристика емотивних фразеологічних одиниць вживаних в межах чотирьох фундаментальних емоцій, а саме: інтерес, радість, страх, гнів. Найчисленнішою групою виявилась група емотивних фразеологічних одиниць з емоцією радості.

Ми з'ясували, що емотивні значення, що відображують фундаментальні емоції, є універсальними, а їх лексична маніфестація має національну специфіку, що найяскравіше видно у фразеології.

Дане дослідження є важливе для когнітивної лінгвістики та лінгвокраїнознавчих дисциплін. Воно дозволяє глибше пізнати менталітет народу, його традиції і причини появи у мові певних шаблонів. Також, результати можна використати для перекладознавчих дисциплін і укладання фразеологічного словника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шаховский В. И. Эмотивный компонент значения и методы его описания / Виктор Иванович Шаховский. – Владивосток, 1983.
2. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / Виктор Иванович Шаховский. – Воронеж: Воронежск. гос. ун-т, 1987. – 191 с.
3. Изард К. Эмоции человека / Кэрролл Изард. – М.: Директ-Медиа, 2008. – 954 с.
4. Кузенко Г. М. Мовні засоби вираження емотивності / Г. М. Кузенко // Наукові записки. Філологічні науки. – К., 2000. – Т. 18. – С. 76–82.
5. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / Виктор Владимирович Виноградов. – М.: Наука, 1986. – 342 с.
6. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры. – М.: Прогрес, 1990. – С. 387–415.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. *El país* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elpais.com/articulo/espana>.
8. *El mundo* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elmundo.es/elmundo/2011/12/25/internacional/1324812558.html>.